

Джек Лондон
Сбогом Джак

Хавай е чудновато място. В социално отношение всичко у него е, така да се каже, объркано. Не че нещата не са както трябва – те са кажи-речи прекалено в ред. И все пак са някак си наопаки. Най-затвореният кръг там е „мисионерската компания“. Човек остава доста изненадан, като разбере, че в Хавай невзрачният, търсещ мъченичество мисионер е заел почетно място на трапезата на богатата аристокрация. Но това си е така. Смирените жители на Нова Англия, които дойдоха тук през третото десетилетие на деветнайсетия век, пристигнаха с възвишената цел да научат канаките на истинната вяра – преклонението пред единствения, наистина действителен и неоспорим бог. В това, както и в цивилизоването на канаките, те постигнаха такива успехи, че след две или три поколения канаките фактически изчезнаха. Такъв беше плодът от семето на словото божие; а плодът от семето на мисионерите (техните синове и внуци) стигна до притежанието на самите острови – земята, пристанищата, градските парцели и захарните плантации. Мисионерът, който дойде да даде хляба на живота, остана да лапа докрай на езическия пир.

Но това не е онази хавайска чудатост, за която започнах да разказвам; само че човек не може да говори за хавайските работи, без да спомене мисионерите. Да вземем Джак Кърсдейл, за когото исках да разкажа. И той беше от мисионерско потекло, тоест по линията на баба си. Дядо му бил старият Бенджамин Кърсдейл – търговецянки, който започнал в миналото с продажбата на уиски и джин и по-късно натрупал милион. Има и друго странно нещо: старите мисионери и старите търговци били смъртни врагове. Интересите им, знаете, не съвпадали. Но техните деца се помирили, като се изпоженили помежду си и си поделили островите.

Животът в Хавай е песен. Ето как Стодард¹ изразява това в своя „Хавай нои“:

„Животът твой е музика – с мелодия по-лесен! Всеки остров строфа е, а цялото е песен“.

¹ Ричард Хенри Стодард (1825–1903) – американски поет. – Б. пр.

И прав е бил. Златиста плът имат тамошните жители Туземките са узрели под слънцето Юони, туземците – бронзови Аполони. Те пеят и танцуват, окичени целите в цветя и с цветни венци на главите. И ако не броим неподатливата „мисионерска компания“, белите мъже се поддават на климата и на слънцето; колкото и заети да са, те са склонни да танцуват, да пеят и да кичат главите си със цветя. Джак Кърсдейл беше един от тях. Никога не съм виждал по-зает човек от него. Той беше

неколкократен милионер – захарен магнат, кафеен плантатор, един от първите каучукови плантатори, собственик на скотовъдна ферма и основател на три от всеки четири нови предприятия, създавани на островите. Беше светски човек, член на клуба, собственик на яхта, ерген, и при това такъв хубавец, по каквито шурейт маминките с дъщери за омъжване. Между другото, Джек беше завършил йейлския университет и главата му беше натъпкана – повече от тази на всеки друг островитянин, когото познавам – с важни статистики и научни данни за Хавайските острови. Той работеше неимоверно много и пееше, танцуваше и кичеше косата си с цветя не по'малко от всички други безделници.

Имаше кураж и дважд се беше бил на дуел – и двата пъти по политически причини, – когато е бил още неопитен младеж, който прави първите си смели стъпки в политиката. Джек всъщност е Ййграл твърде похвална и решителна, роля в последната революция, когато била свалена местната династия. по това време едра не е бил повече от шестнайсетгодишен. За да можете да оцените правилно случилото се по-късно, подчертавам – не беше страхливец. Виждал съм го в двора на ранчото Халеакала как укротява един четиригодишен жребец, който две години не искаше и да знае за шпорите на каубоите на фон Темпски. Трябва да разкажа и една друга случка. Това беше долу в Кона – или по-точно горе, защото хората в Кона презират живота на височина по-долу от хиляда фута. Всички бяхме на верандата във вилата на доктор Гудхю. Разговарях с Доти Феърчайлд, когато стана това. Една грамадна стоножка – беше седем инча, защото след това я измерихме – падна от мертека над главите ни точно в прическата й. Признавам си, отвратителният й вид ме парализира, не бях в състояние да мръдна и умът ми отказа да работи. Там, на две крачки от мен, противният отровен дявол се гърчеше в косите на Доти и всеки момент можеше да падне на голите й рамене – току-що бяхме излезли навън след вечерята.

– Какво има? – попита тя, като започна да вдига ръка към главата си.

– Недей! – извиках аз. – Недей!

– Но какво става? – настояваше тя, започнала да се плаши от ужаса, изписан в очите ми и върху заекващите ми устни.

Възкликанието ми привлече вниманието на Кърсдейл. Той хвърли нехаен поглед към нас, но този поглед му беше достатъчен да разбере всичко. Дойде при нас, но без да бърза.

– Не мърдай, моля ти се, Доти – каза Джек спокойно. В действията му нямаше никакво колебание, нито пък припряност. – Ще ми позволиш

ли – каза той, хвана с ръката си нейното шалче и го пристегна здраво около раменете ѝ, така че стоножката да не падне в корсета ѝ. С другата ръка – дясната – бръкна в косата на Доти, хвана отвратителната твар колкото може по-близо до задната част на шийката; после стискайки я здраво между палеца и показалеца, я махна от косата ѝ. Това беше най-страшното и героично зрелище, което човек може да си представи. По-биха ме тръпки. Стоножката седем инча гърчещи се крака – се кършеше, сплиташе и блъскаше около ръката на Джак; тялото ѝ се увиваше около пръстите, а краката дълбаеха в кожата и драскаха, докато звярът се опитваше да се освободи. Стоножката го ухапа два пъти, видях това, въпреки че докато я пускаше на пътеката и я мачкаше в пясъка, Джак уверяваше дамите, че не бил ухапан. Но пет минути по-късно го видях в кабинета на доктор Гудхю, който разрязваше ухапаните места и му биеше инжекции с калиев перманганат; На другата сутрин ръката на Кърсдейл се изду като варел и отокът спадна едва след три седмици.

Всичко това няма нищо общо с моя разказ, но не можех да не го разправа, за да ви стане ясно, че Джак Кърсдейл в никакъв случай не беше страхливец. Това бе най-ярката проява на кураж, която съм виждал някога. Джак изобщо не трепна, по устните му през цялото време играеше усмивка, и той пъхна пръсти в косата на Доти Феърчайлд така игриво, като че ли бъркаше в кутия със солени бадеми. И все пак съдено ми било да видя именно този човек, занемял от страх – страх, хиляди пъти по-силен от този, който ме обхвана, когато видях в косата на Доти Феърчайлд гърчещата се твар, увиснала над очите ѝ и над деколтето на нейния корсаж.

Интересувах се от проказата, а по тази тема, както и по всяка друга тема на острова, Джак имаше енциклопедични познания. Всъщност проказата беше една от неговите страсти. Той беше ревностен защитник на колонията в Молокай, където изолираха всички прокажени от островите. Раздухвани от демагозите, жестокостите на Молокай, където мъже и жени бяха не само откъснати от приятели и семейство, но и заставени да живеят във вечен плен до самата си смърт, бяха предмет на много разговори и съчувствие сред местните жители. За прокажените нямаше помилване, нямаше никакво смекчаване на присъдата. Над портала на Молокай беше написано: „Надежда всяка оставете.“

– Казвам ти, те са щастливи там – настояваше Кърс

дейл. – И далеч по-добре от техните приятели и роднини навън, на които им няма нищо. Ужасите на Молокай – ама че глупости! Мога да те разведа из която и да е болница или бедняшки квартал, в който и да е

от големите градове в света и да ти покажа хиляди пъти по-големи ужаси. Живата смърт! Създания, които някога били хора! Глупости! Трябва да видиш тези живи смъртници как се надбягват с коне на Четвърти юли¹. Някои са собственици на лодки, а един има моторница. Те нямат други грижи, освен да прекарват времето си добре. Храна, подслон, дрехи, медицинска помощ – всичко е на тяхно разположение. Те са питомци на Територията². Климатът там е далеч по-приятен от този в Хонолулу, а природата разкошна. Сам не бих имал нищо против да ида там и да прекарам остатъка от живота си. Това е прелестно място.

Така говореше Кърсдейл за веселите проказани. Не се страхуваше от проказата, сам казваше това. Казваше също, че той, или който и да е друг бял, нямат шанс и едно на милион да се заразят, макар по-късно и да призна, че един негов съученик Алфред Стартър, се заразил, отишъл в Молокай и умрял там.

– Знаеш ли – обясняваше Кърсдейл, – едно време нямало никакъв сигурен начин за откриване на проказата. Достатъчно било да намерят нещо странно или ненормално, за да изпратят човек в Молокай. Така че там били изпращани десетки хора, които са толкова проказани, колкото ти или аз. Но сега вече не правят такива грешки. Анализите на Дирекцията на здравеопазването са безпогрешни. Забавното е, че когато откриха анализа, незабавно отидоха в Молокай и го изпробваха. Тогава разбраха, че много от хората там не са проказани. Такива веднага бяха освободени. Дали са се радвали, че се махат? Когато напусkali колонията, те ридатели по-силно, отколкото при тръгването от Хонолулу на път за там. Един даже се оженил за някаква проказана в последния стадий и после пишеше трогателни писма до Дирекцията, като протестираше, задето го изгонили, защото никой не бил в състояние да се грижи по-добре от него за бедната му жена.

– Какъв е този безпогрешен анализ? – попитах аз.

– Бактериологичният анализ. Няма отърване от него. Доктор Хърви – той е нашият експерт – пръв приложи тук този анализ. Истински магьосник. Знае за проказата повече от всеки друг; и ако някога бъде открит лек за тази болест, откривателят ще бъде той. А колкото за анализа, това е много просто нещо. Успяха да изолират и да проучат бацила.

1 Националният празник на САЩ. – Б. пр.

2 Хавайските острови, в миналото неподпечна територия на САЩ. – Б. пр.

Сега могат да разпознават този бацил. Достатъчно е да кльцнат от

заподозряния парченце кожа и да я подложат на бактериологичен анализ. Човек без всякакви видими симптоми може да бъка с бацили.

– Тогава ти или аз, доколкото разбирам, може би сега сме пълни с бацили – предположих аз. Кърсдейл сви рамене и се разсемя.

– Кой може да каже. Инкубационният период е седем години. Ако имаш някакви съмнения, иди се консултирай с доктор Хърви. Просто ще клъцне парченце от кожата ти и ще ти каже за миг.

По-късно Джак ме запозна с доктор Хърви, който ме отрупа с доклади и брошури на Дирекцията на тази тема и ме отведе в Калихи – приемателния пункт в Хонолулу, където преглеждаха съмнителните и задържаха заболелите до изпращането им в Молокай. Такива заточения ставаха обикновено един път в месеца, когато след последното сбогом натоварваха прокажените на малкия параход „Ноуо“ и ги превозваха до колонията.

Един следобед, докато пишех писма в клуба, Джак Кърсдейл се отби при мен.

– Точно ти ми трябваше – рече той вместо поздрав. – Ще ти покажа най-печалната страна на въпроса: воплите на прокажените, когато тръгват за Молокай. След няколко минути „Ноуо“ ще ги вземе на борда си. Но да те предупредя – не позволявай чувствата ти да бъдат терзани; колкото и да е истинска скръбта им, те ще ридаят далеч по-горко след година, ако Дирекцията се опита да ги махне от Молокай. Имаме време само по за едно уиски със сода. Навън чака фойтон. Най-много за пет минути сме на кея.

Пристигнахме на кея. По надлъжните греди на пристана бяха насядали сред своите рогозки, одеяла и най-различен багаж около четирийсет опечалени клетници. „Ноуо“ току-що бе пристигнал и се привързваше към лихтера¹, който стоеше между него и пристана. Някой си Маквей, управител на колонията, надзираваше качването на парахода. Запознах ме с него и с доктор Джорджес – лекар от Дирекцията, когото вече бях срещал в Калихи. Прокажените бяха печална компания. Лицата на повечето бяха отвратителни – твърде безобразни, за да мога да ги опиша. Но тук-таме забелязах доста прилични физиономии без никакви явни признаци за коварната болест върху тях. Обърнах внимание на едно от тях: малко бяло момиченце, най-много дванайсетгодишно, със сини очи и златиста коса. Върху едната му буза обаче личеше характерната за проказата подутина. На забележката ми за това,

1 Помощен кораб. – Б. пр.

колко тъжно .е, необикновеното ѝ присъствие сред кафявокожите злочестници доктор Джорджес отговори:

– О, как да ви кажа. Днес е радостен ден в живота ѝ. Тя е от Кауай. Баща ѝ е звяр. И сега когато е развила болестта, тя ще отиде при майка си, в колонията. Майка ѝ беше изпратена там преди три години – един много тежък случай.

– Не винаги може да се съди по външните признаци – обясни Маквей. – Този човек там, едрият момък, който изглежда отлично, като че ли нищо му няма; случайно зная, че има пукната язва на ходилото си и друга – на плешката. Пък има и други. Ето, виждате ли ръката на онова момиче – тази, която пуши цигара. Погледнете изкривените ѝ пръсти. Това е анестетичната форма проказа, засяга нервите. Може да отрежете пръстите ѝ с тъп нож, или пък да ги изстъргете на ренде за индийско орехче – тя няма да усети абсолютно нищо.

– Добре, ами тази хубава жена там – упорствувах аз. – Положително на нея ѝ няма нищо, нали? Тя е толкова прекрасна и, изобщо, великолепна.

– Ужасен случай – подхвърли през рамо Маквей, който вече се обръщаше, за да отиде с Кърсдейл към другия край на кея.

Жената беше красива, чиста полинезийка. С оскъдните си познания за расата и нейните типични представители заключих, че тя произлиза от рода на някой стар вожд. Беше най-много на двацет и три-четири години. Тялото ѝ имаше великолепни контури и пропорции, и тя едва що бе започнала да придобива пищните форми на жената от нейната раса.

– Това беше удар за всички ни – обади се самичък доктор Джорджес. – Пък и тя дойде доброволно, никой не подозираше. Прихванала някак си болестта. Уверявам ви, това разстрои всички. Но успяхме да го потулим от вестниците. Никой освен нас и нейното семейство не знае какво е станало с нея. Всъщност, ако попитате някого в Хонолулу, той ще ви каже, че според него, тя е някъде по Европа. Именно по нейна молба пазим такава тайна. Бедничката, тя е доста горда.

– Но коя е тя? От тона ви съдя, че положително е известна личност.

– Чували ли сте някога за Люси Мокунуи?

– Люси Мокунуи? – повторих аз. Преследваше ме мисълта за нещо познато. Поклатих глава отрицателно. – Струва ми се, че името ми е познато, но не мога да си спомня.

– Да не познавате Люси Мокунуи! Славоят на Хавай. Простете. Разбира се, вие сте нов тук и не може да знаете, Люси Мокунуи беше най-обожаваната жена в Хонолулу, пък ако щете и в цял Хавай.

– Казвате „беше“.

– И точно така е. С нея е свършено. – Той присви рамене съжалително. – Десетина „хаолес“... простете, искам да кажа бели мъже, загубиха главите си по нея в едно или друго време. При това, дребосъкът не влиза в сметката. Десетината, които споменах, бяха известни и хора с положение. Ако поискаше, тя можеше да се омъжи за сина на главния съдия. Казвате, хубава била. А да я чуете как пее. Най-добрата туземна певица на Хавайските острови. Гласът ѝ бе чисто сребро и разтопено слънце. Обожавахме я. Първото ѝ турне в Америка беше с Кралския хавайски оркестър. След това пътува сама още два пъти – даваше концерти.

– А, сега се сетих. Слушах я преди две години с Бостонския симфоничен оркестър. Ето коя била, спомням си я сега.

Обзе ме мрачна печал. В най-добрия случай животът беше нещо безсмислено. Някакви си две години и това прелестно създание, на върха на великолепната си кариера, очакваше да бъде заточена с група прокажени в Молокай. В паметта ми изплуваха стиховете на Хенли I.

Бедният скитник разкрива своите злочести рани; животът, струва ми се, е грешка и позор.

Присвих се при мисълта за собственото си бъдеще. Ако такава страшна съдба е сполетяла Люси Мокунуи, каква ли ще бъде моята орисия, или на когото и да било друг? Съзнавах ясно, че приживе ние сме сред самата смърт; но да бъдеш сред живата смърт, да умираш и да не си мъртъв; да бъдеш едно от тези обречени създания, които някога са били мъже – да, и жени; като Люси Мокунуи, събрала в себе си целия чар на Полинезия; при това артистка, и толкова обичана от мъжете. .. Страхувам се, че вълнението ми трябва да е проличало, защото доктор Джорджес побърза да ме увери, че те били много щастливи там, в колонията.

Всичко това беше така немислимо жестоко. Не можех да

се насиля да я погледна. Малко по-далеч, зад опънатото въже, охранявано от полицаи, стояха роднините и приятелите на заминаващите. Не им бе разрешено да приближават. Нямахме последни прегръдки, прощални целувки. Подвикваха помежду си – последни заръки, последни думи на обич; последни, неколкократно повтаряни наставления. Тези зад въжето гледаха със страшна напрегнатост. За последен път те виждаха лицата на своите обични, защото това бяха живите смъртници, които корабът udjdbd.ud извозваше до гробището Молокай.

Доктор Джорджес даде команда и злочестите клетници мудно се

изправиха; нарамили багажа си, те с олюляване започнаха да прекосяват лихтера и да се качват на парахода, Това беше погребална процесия. И изведнъж хората зад въжето започнаха да ридаят – смразяващи кръвта, сърцераздирателни вопли. Никога не бях виждал такава мъка и, надявай се, никога няма да видя отново. Кърсдейл и Маквей все още стояха на другия край на пристана и говореха задълбочено – политика, разбира се, тъй като и двамата бяха страшно увлечени в тази специална игра. Когато Люси Мокунуи мина покрай мен, аз я погледнах крадешком. Тя беше хубава; бе хубава и по нашите норми – един от тези редки цветове, които цъфтят веднъж на много поколения. И точно тя, от всички жени, беше обречена да отиде в Молокай. Люси пристъпваше като кралица; през лихтера тя премина на борда на парахода и отиде на откритата палуба на кърмата, където – скупчени покрай перилата – прокажените ридаяха към своите скъпи на брега.

Въжетата бяха прибрани и „Ноуо“ започна да се отдалечава от кея. Воплите се усилиха. Каква мъка и отчаяние! Тъкмо си повтарях твърдо, че никога вече няма да присъствавам на отплаването на „Ноуо“, когато Маквей и Кърсдейл се върнаха. Очите на последния искряха, а на устните му все още играеше усмивка на задоволство. Очевидно политическите разговори бяха приключили благоприятно. Въжето беше хвърлено настрана и около нас на кея се струпаха ридаещите роднини на прокажените.

– Това е нейната майка – прошепна доктор Джорджес и кимна към застаналата до мен старица, която се олюляваше напред-кdpдо и наблюдаваше втрещено как параходът се изнизва пред замъглените ѝ от сълзи очи. Забелязах, че Люси Мокунуи също ридаше. Но изведнъж спря и втрещи поглед в Кърсдейл. После протегна ръце напред със същия прелестен, чувствен жест, с който Олга Недърсоул1 сякаш прегръща публиката, и с разтворени обятия извика:

– Сбогом, Джек! Сбогом!

Той чу вика и вдигна глава. Няма човек, който да е изпитвал такъв смразяващ страх. Джек се олюля на кея, лицето му пребледня до корена на косите и той някак си се сви и смали в дрехите си. Вдигна ръце и изохка. „Боже мой! Боже мой!“ После, с големи усилия, се овладя.

– Сбогом, Люси! Сбогом! – извика Джек. И изправен на кея, ѝ махаше с ръка, докато „Ноуо“ се отдалечи съвсем и лицата на облегалите се на кърмовия релинг се превърнаха в смътни, неопределени петна.

– Мислех, че знаеш – обади се Маквей, който го разглеждаше с любопитство. – Та кой друг, ако не ти, трябваше Да знае. Мислех, че

именно затова си тук.

– Сега вече зная – отвърна Кърсдейл с ужасна сериозност. – Къде е файтонът?

Уилям Ърнест Хенли (1849–1903) – английски поет. – Б. пр.

1 Английска актриса (1870–1951). – Б. пр.

Той се запъти към него бързо, почти тичешком. Наложил се и аз да подтичвам, за да не изостана.

– Карай при доктор Хърви – каза Джак на кочияша. – Колкото можеш по-бързо.

Отпусна се на седалката, като дишаше тежко и с отворена уста. Лицето му беше преbledняло още повече. Устата беше присвита, а по челото и над горната устна беше избила пот. Изглеждаше да изживява страшна агония.

– За бога, Мартин, накарай тези коне да се раздвижат – избухна 'Джак внезапно. – Шибни ги с камшика! Чуваш ли? Шибни ги с камшика!

– Няма да мога да ги удържа, сър – възрази кочияшът.

– Нищо. Ще платя глобата вместо теб и ще те оправя с полицията. Дай им да разберат. Така! По-бързо! По-бързо!

– Пък аз нищо да не зная, нищо да не зная! – мърмореше си Джак, отпуснал се на седалката, и бършеше потта с разтреперани ръце.

Файтонът подскачаше, олюляваше се и се накланяше на завоите с такава лудешка бързина, че беше невъзможно да разговаряме. Пък и нямаше за какво. Но можех да чуя как той си мърмори непрекъснато: „Пък аз нищо да не зная, нищо да не зная!“

КРАЙ

Jack London
Good-by, Jack, 1908

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, април 2003

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2188>]